

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*
THE APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES ON SELF-MANAGEMENT, MAN-
AGEMENT, AND JOB-MANAGEMENT IN THE SCHOOLS UNDER
THE ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พระธนัชฐ์ ศรีสมบัติ¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง², สุเทพ เมยไธสง³
Phra Tanit Srisombat¹, Jiraporn Phansawang², Suthep Maythaisong³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : tanit821@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 313 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67-100 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักพุทธธรรมในการการครองงาน : อิทธิบาท 4 รองลงมา คือ หลักพุทธธรรมในการการครองคน : สังคหวัตถุ 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักพุทธธรรมในการครองตน : สปัจริยธรรม 7 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ยกเว้นประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จาก

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ได้แนวทาง ดังนี้ บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ และเข้าใจในหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมายและนโยบายอย่างท่องแท้ และมีทักษะความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่าง เต็มใจ จริงใจและทุ่มเท

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม; การครองตน; การครองคน; การครองงาน

ABSTRACT

The objectives of the research were 1)to study the application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1, 2) to compare the application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools classified by positions and working experiences, and 3)to find out the guidelines for application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools as mentioned. The samples were the teachers, totally 313 in number and 10 interviews.The instrument for collecting the data was the five-rating scale questionnaire, with its reliability value at 0.96 and quality-verified interview. The data collected were analyzed by the computer program, and the statistical devices composed of Frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypothesis was tested with t-test.

The findings were 1) the application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 was found, in both overall and individual aspects, to stand at a 'MOST' level. The leading aspect was that of the Job-Management; Paths of Accomplishment, followed by, Man-Management; Bases of Sympathy, and the lowest rated was Self-Management; 7 Virtuous Qualities, 2) The comparison of the application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 found the result of different positions, except work experience, and the 3 aspects were different significantly at 0.5, 3) The guideline of the application of Buddhist Principles on Self-Management, Man-Management, and Job-Management In schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 from the executives' in-depth interview was the personnel in school must have the regular literacy in methods, rules, law, and policy genuinely. Furthermore, they must be able to convey the knowledge into work truly and vigorously.

Keywords : Buddhist Principles; Self-Management; Man-Management; Job-Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ท้าววิจัย

เรื่องร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า มีสาเหตุใหญ่ๆ อยู่ 5 ประการ พฤติกรรมตนเอง ได้แก่ ขาดประสบการณ์หรือความรู้ สภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินเดือนน้อยไม่พอกับค่าครองชีพ สวัสดิการการไม่เพียงพอ เศรษฐกิจผันผวน สภาพทางสังคม ได้แก่ การฟุ่มเฟือย การสร้างค่านิยมที่ผิด มีแหล่งอบายมุข ภาษีสังคม ระบบบริหารราชการ ถ้าไม่จัดระบบให้ดีย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติราชการเกิดความเบื่อหน่ายเปิดโอกาสให้มีการทุจริตต่อหน้าที่ได้ ได้แก่ ความไม่เหมาะสมของระเบียบกฎหมาย การกระจายอำนาจ การใช้กฎหมายขาดความจริงจัง ระบบอุปถัมภ์ หน่วยงานหย่อนการบังคับบัญชา การแบ่งหน้าที่ไม่เหมาะสม ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน สภาพจิตใจของข้าราชการเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการกระทำผิดทางวินัย สภาพจิตใจของบุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัย 4 ด้าน คือ พฤติกรรมตนเอง สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ระบบบริหารราชการ ซึ่งกระทบกระเทือนหรือช่วยให้บุคลากรตัดสินใจที่จะกระทำผิดอะไรก็ได้หรืออาจจะนำไปสู่การกระทำผิดมิชอบ (กลุ่มบริหารงานบุคคล, 2563)

หลักธรรมนั้นมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องคุณธรรมความดีความงาม และความสุข เป็นการกำหนดคุณค่าของแนวทางมาตรฐานความประพฤติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกันด้วยการปลูกฝังลักษณะนิสัยในตนเองไปจนถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่าสังคมเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาตนเอง และเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุด เพราะฉะนั้น การดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตน บุคคลรอบข้าง ญาติมิตรเพื่อนร่วมงาน จึงจำเป็นต้องมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ เพื่อเกื้อหนุนจุดหมายที่ตั้งไว้ และเพื่อบรรลุประโยชน์สุขของชีวิตไปตามลำดับขั้นอันเหมาะสม ซึ่งในบทความนี้จักได้นำเสนอหลักธรรมอันเป็นไปเพื่อการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน(พระมหาจรรุญ อภิธมฺมจิตโต, ปิยวรรณ หอมจันทร์, ภัทรพล ใจเย็น, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมแก่การประยุกต์ใช้ในการครองตน ครองคน และครองงาน ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งของบุคลากรในสถานศึกษาควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงได้เลือกศึกษาเฉพาะหมวดธรรมที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงสามารถนำไปใช้ได้กับการบริหาร หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อการครองตน หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อการครองคน และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อการครองงาน และสนใจศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งนี้แนวทางการบริหารโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. สมมุติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตนครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4.2 ทำให้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie&Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และเป็นครูจำนวน 292 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากกลุ่มเป้าหมายโดยผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ 10 ท่าน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 2 ตอน ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตนครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scales) 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ 2) แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มี ทั้งหมด 3 ด้าน 1) ด้านการครองตน 2) ด้านการครองคน 3) ด้านการครองงาน มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 เชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ทดลองใช้กับผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมทุกด้าน

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตนครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น (n = 313)		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. หลักพุทธธรรมในการครองตน : สปัจริศธรรม 7	4.51	.51	มากที่สุด
2. หลักพุทธธรรมในการครองคน : สังคหวัตถุ 4	4.53	.54	มากที่สุด
3. หลักพุทธธรรมในการครองงาน : อิทธิบาท 4	4.56	.55	มากที่สุด
รวม	4.53	.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{x}=4.53, S.D.=.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ หลักพุทธธรรมในการครองงาน : อิทธิบาท 4($\bar{x}= 4.56, S.D.=.55$) รองลงมาคือ หลักพุทธธรรมในการครองคน : สังคหวัตถุ 4($\bar{x}=4.53, S.D.=.54$) และหลักพุทธธรรมในการครองตน : สปัจริศธรรม 7 ($\bar{x}=4.51, S.D.=.51$) ตามลำดับเมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า

1) หลักพุทธธรรมในการครองตน : สปัจริศธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรประพฤติตนตามกฎระเบียบของหน่วยงาน ($\bar{x}=4.59, S.D.=.62$) รองลงมา คือ บุคลากรปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ($\bar{x}=4.56, S.D.=.63$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรมีความสามารถในการคิดริเริ่มหาหลักการแนวทางวิธีการใหม่ๆมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน($\bar{x}=4.43, S.D.=.74$)

2) หลักพุทธธรรมในการครองงาน : อิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรมีความห่วงใยเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน($\bar{x}=4.56, S.D.=.68$) รองลงมา คือ บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน($\bar{x}=4.56, S.D.=.67$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรมีวาทศิลป์ในการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานและให้เกียรติซึ่งกันและกัน($\bar{x}=4.47, S.D.=.74$)

3) หลักพุทธธรรมในการการครองงาน : สังคหัตถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรมีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆจะถูกนำมาตรวจสอบและพิจารณาร่วมกันเพื่อหา แนวทางการแก้ไข ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ($\bar{x}=4.65, S.D.=.57$) รองลงมา คือ บุคลากรมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ เพื่อความสำเร็จขององค์กร ($\bar{x}=4.62, S.D.=.67$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรรักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ หรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ และบุคลากรมีความยินดี และพอใจในตำแหน่ง และหน้าที่ของตนในสังคม ($\bar{x}=4.50, S.D.=.77$)

6.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการ ครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการครองตน ครองคน และครองงาน	ตำแหน่ง				t	Sig.
	ผู้บริหาร (n = 21)		ครูผู้สอน (n = 292)			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. หลักพุทธธรรมในครองตน : สัปปุริสธรรม 7	4.59	.62	4.50	.50	-.63	.45
2. หลักพุทธธรรมในครองคน : สังคหัตถ์ 4	4.67	.80	4.52	.51	-.881	.20
3. หลักพุทธธรรมในครองงาน : อิทธิบาท 4	4.66	.83	4.55	.52	-.601	.37
รวม	4.64	.73	4.52	.49		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($n=21$) ($\bar{x}=4.64, S.D.=.73$) ($n=292$) ($\bar{x}=4.52, S.D.=.49$)

6.3 ผลแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1

ด้านการครองตน การเป็นคนดีที่สมบูรณ์ซึ่งถือเป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับบุคลากรในสถานศึกษาที่สมบูรณ์แบบด้วยคุณธรรมสัปปุริสธรรม 7 รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล รู้จักหลักแห่งการครองตนเองในสถานศึกษา เป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยไม่คิดว่าตนเองเก่ง หรือฉลาดกว่าคนอื่น เป็นผู้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บเพราะไม่ทำอะไรมากเกินไปเกินกำลังของตนทำให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่างได้ดียังครองตนอยู่ได้ด้วยความไม่ประมาทเพราะรู้จักคบเพื่อนดีเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, 2, 3, 6 ให้สัมภาษณ์ว่า “บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจในหลักเกณฑ์

วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมาย และ นโยบายอย่างถ่องแท้ และมีทักษะ ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหา ด้วยมีปฏิภาณ ไหวพริบ เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่างเต็มใจ จริงใจและทุ่มเท”

ด้านการครองคน การส่งเคราะห์การปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจบุคคลอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่ นับถือให้เกิดความรักใคร่ นับถือ และที่มีความรักใคร่ นับถืออยู่แล้ว ก็ทำให้เกิดความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เป็นการสร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลประกอบไปด้วย การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกัน การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, 7, 10 ให้สัมภาษณ์ว่า “เพราะถ้าปฏิบัติตาม หลักสังคหวัตถุ 4 แล้วก็จะ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารได้เป็นอย่างดี ทั้ง ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตาทัง 4 นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชนนั้นๆ”

ด้านการครองงาน การทำงานหรือทำสิ่งใดๆ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ มีความพอใจในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำงานมีความเพียรในการกระทำสิ่งนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, 8, 9 ให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม และมีมานะอุตสาหะ ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น ความเอาใจใส่ ความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ ไม่วางธุระในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพิจารณาโทษ ทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ”

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

7.1 ระดับความความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

7.1.1 หลักพุทธธรรมในการครองตน สัมปยุตธรรม 7 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน สัมปยุตธรรม 7 ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ จะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลากรประพฤติตนตามกฎระเบียบของหน่วยงาน อภิปรายได้ว่า บุคลากรในสถานศึกษาทุกตำแหน่งเคารพ และปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานตนเองที่สังกัดของตนได้ ประกาศไว้ เพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างราบรื่น และลดปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของเวอร์ทีแกน (Vertigan, 2013) ได้กล่าวไว้ว่า ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีจริยธรรม และยึดหลักนโยบายของสถานศึกษาสำหรับแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกันในสถานศึกษา

7.1.2 หลักพระพุทธรธรรมในการครองคน สังคหวัตถุ 4 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองคน สังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ จะเห็นได้ว่าข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลากรมีความห่วงใยเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน อภิปรายได้ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานภายในสถานศึกษา ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือกันเมื่อประสบปัญหา แบ่งปันความรู้ด้านต่างๆ คอยอำนวยความสะดวกต่อกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษามีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน ทำให้สถานศึกษาแห่งนี้มีความเข้มแข็งและบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระดณัย อนาวิโล (บุญสาร) (2554) ได้ทำวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านหลักพระพุทธธรรมในการครองคน โดยภาพรวมมีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และกล่าวไว้ว่า บุคลิกของผู้บริหารที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารการศึกษา เป็นผู้สามารถ ครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างดีเยี่ยม เป็นแบบอย่างที่ดีที่ซื่อสัตย์ จริงใจ ใจกว้าง โปร่งใส มุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ ทุ่เม ยุตธรรม มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นผู้มองการณ์ไกล คาดคะเนได้ถึงแนวโน้มในอนาคตพิจารณาตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ

7.1.3 หลักพระพุทธธรรมในการครองงาน อิทธิบาท 4 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองงาน อิทธิบาท 4 ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ จะเห็นได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือบุคลากรมีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆจะถูกนำมาตรวจสอบและพิจารณาร่วมกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมออภิปรายได้ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นย่อมเกิดข้อผิดพลาดได้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดพลาดด้านการสื่อสารจนเป็นสาเหตุทำให้การจัดกิจกรรมของโรงเรียนไม่ราบรื่น ลำช้าบ้างเล็กน้อย แต่ทางครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมดังกล่าวก็จะช่วยกันแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า เมื่อการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นก็จะมีการประชุมสรุปกิจกรรม พร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของข้อผิดพลาด และร่วมกันหาแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ พระสุวรรณา อินทโชโต (เหือน) และมานพ นักการเรือน (2563) กล่าวไว้ว่า หลักธรรมที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างประกอบด้วย (1) ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งที่เราจะทำ (2) วิริยะ คือ ความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้น ๆ (3) จิตตะ คือ เอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งธุระในเรื่องนั้น ๆ และ (4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระดณัย อนาวิโล (บุญสาร) (2554) ได้ทำวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักพระพุทธธรรมในการครองงาน โดยภาพรวมมีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และกล่าวไว้ว่า ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าสามารถช่วยให้งานสำเร็จและบุคลากรมีความสุขในการทำงานแบบ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุงแก้ไข และร่วมภาคภูมิใจ”

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

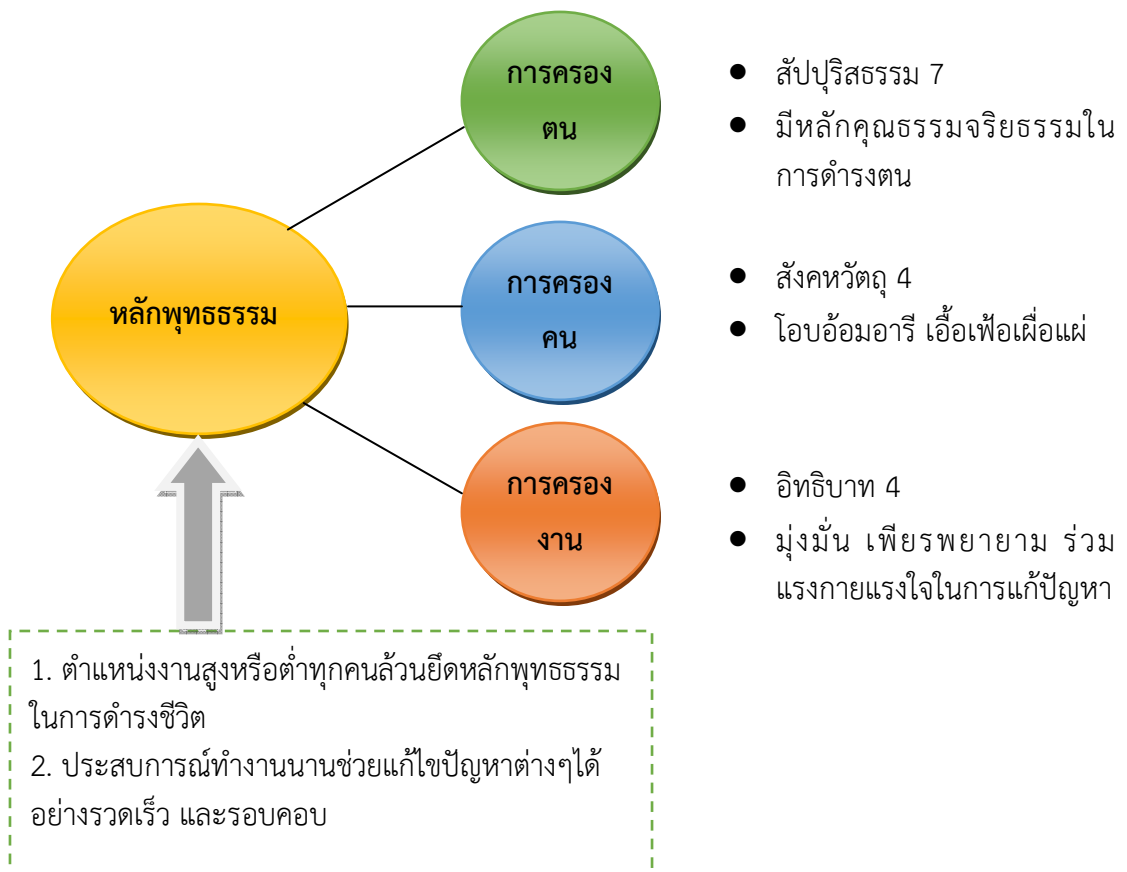
7.2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตาม ตำแหน่ง มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยใน

ครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พูน สวัสดิ์รักษา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2.2 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงานมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพ็ญภา พิสิท (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักศาสนาธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 องค์ความรู้ใหม่ที่รับจากการวิจัย สรุปเป็นแผนภาพดังนี้



9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจในหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบกฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมายและนโยบายอย่างท่องแท้

9.1.2 บุคลากรควรมีทักษะความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ได้เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่างเต็มใจ จริงใจและทุ่มเท

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 นำไปประยุกต์ใช้สำหรับกรวางแผนงานการบริหารให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

9.2.2 ประยุกต์ใช้ในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะบุคลากรในสถานศึกษาโดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และองค์กร

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากร ในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

9.3.2 ควรมีการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคนและ ครองงานของบุคลากร ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ

10. บรรณานุกรม

กลุ่มบริหารงานบุคคล. (2563). ข้อมูลเกี่ยวกับงานกลุ่มบริหารงานบุคคล. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

ทองพูน สวัสดิรักษา. (2557). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา อำเภอไพศาลี จังหวัด นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวรรตน์ อายุยืน. (2561). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

พระดณัย อนาวิโล (บุญสาร). (2554). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา กรณีศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจรรยา อภิธมมจิตโต, ปิยวรรณ หอมจันทร์, ภัทรพล ใจเย็น. (2562). หลักธรรมเพื่อการบริหาร ตนบริหารคนและบริหารงาน. การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร. ครั้งที่ 3. 269-277.

- พระสุวรรณา อินทโชโต (เหื่อน). (2563). การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เพ็ญนภา พิสิท. (2556). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวี. (2553). หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). ชลบุรี : มนตรี.
- Vertigan, S.A. (2013). Ethics and the business of schooling : developing a critical realist Methodology. Retrieved 18 January 2021. from <http://eprints.ioe.ac.uk/id/eprint/7511>